

บทที่ 4

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นบทสรุปของข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา รวมถึงการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป รายละเอียดของการสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะมีดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นของแรงงานข้ามชาติเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวแรงงานภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศ และศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวแรงงานภายหลังจากการทำงานในต่างประเทศ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยเรื่องผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อสภาพการณ์แรงงานข้ามชาติ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2542 กลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานไทยจำนวน 528 ราย ที่เคยย้ายถิ่นไปทำงานในต่างประเทศในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา และเป็นผู้อาศัยอยู่ในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแรงงานย้ายถิ่นออกสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและตอนล่าง ตามลำดับ

การศึกษาครั้งนี้ประยุกต์แนวคิดของ Berelson and Steiner (1964) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลและแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีต่อครอบครัวของ Gunatilleke (1992) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยตัวแปรตามคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวในด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง รายได้ในประเทศปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง และประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ การประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้โปรแกรม SPSS for WINDOW (Statistic Package for the Social Science) โดยวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระด้วยคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติภายหลังกลับจากการทำงานในต่างประเทศ และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองด้วยสถิติ F-Test ผลการศึกษามีรายละเอียดโดยสรุปดังนี้

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติ

ลักษณะทั่วไปของแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติภายใต้ปัจจัยภูมิหลังของแรงงาน พบว่า แรงงานประมาณ 9 ใน 10 เป็นเพศชาย แรงงานมักย้ายถิ่นเมื่ออายุประมาณ 31 ปี โดยที่แรงงาน ประมาณครึ่งหนึ่งมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และ 4 ใน 5 เป็นผู้สมรสแล้ว

ลักษณะทั่วไปของแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติภายใต้ปัจจัยด้านการย้ายถิ่น พบว่าแรงงาน ส่วนใหญ่ถึง 9 ใน 10 ประกอบอาชีพในประเภทไร้ทักษะฝีมือแรงงาน โดยมีค่ามัธยฐานของ รายได้ประมาณ 14,460 บาท นอกจากนี้ แรงงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลาเฉลี่ยประมาณ 2 ปี และย้ายถิ่นมาแล้วประมาณ 2 ครั้ง

แรงงานกว่าครึ่งย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะในประเทศ ใต้หวัน (ร้อยละ 53.2) แรงงานย้ายถิ่นตัวอย่างมีคะแนนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเฉลี่ย 9 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน แรงงานตัวอย่างมีคะแนนผลกระทบทางด้านสังคมเฉลี่ย 11 คะแนน จากคะแนนเต็ม 14 คะแนน

4.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของแรงงานย้ายถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวภายหลังการทำงานในต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและ สังคมภายหลังจากการย้ายถิ่น มีผลสรุปดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ จากตารางที่ 45 มีผลโดยสรุปดังนี้

1) เพศ พบว่าแรงงานเพศหญิงเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้น มากกว่าแรงงานเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานเพศหญิงมักมี ความห่วงใยและคำนึงถึงครอบครัวมากกว่าเพศชาย เมื่อย้ายถิ่นไปทำงานจึงรู้สึกว่าคุณค่าที่ต้อง รับผิดชอบในการส่งเงินกลับบ้านมากกว่าเพศชาย ส่งผลให้ครอบครัวที่มีแรงงานเพศหญิงมีสถานะ ทางด้านเศรษฐกิจในทางบวกมากกว่าแรงงานเพศชาย อย่างไรก็ตามไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) อายุ พบว่าแรงงานที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้มแสดงความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบทาง ด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากแรงงานที่มีอายุมากน่าจะมึทักษะความชำนาญและประสบการณ์ในการทำงานเพิ่มขึ้นจึงทำ ให้ได้รับผลตอบแทนและสามารถส่งเงินกลับบ้านมากกว่าแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า ดังนั้น แรงงาน ที่มีอายุมากจึงมีความเห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นไปในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงาน ที่มีอายุน้อย อย่างไรก็ตามไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 45 สรุปผลการวิเคราะห์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวแปร	ไม่ควบคุม		ควบคุมตัวแปร		
	สมมุติฐาน	ทิศทาง	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา
1. เพศ (หญิง)	✓	+			
2. อายุ (มาก)	✓	+			
3. ระดับการศึกษา (สูง)	✗	-			
4. สถานภาพสมรส (สมรส)	✓	+			
5. ประเภทของการประกอบอาชีพ ในประเทศปลายทาง (มีฝีมือ)	✓	+			
6. รายได้ในประเทศปลายทาง (สูง)	✓ **	+	✗ **	✗ **	✗ **
7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศ ปลายทาง (นาน)	✓ ***	+	✓ ***	✓ ***	✓ ***
8. ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ (มาก)	✓ **	+	✓ **	✗ **	✗ **

หมายเหตุ	+	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก
	-	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ
	✓	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
	✗	หมายถึง	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้
	✓ **	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01
	✓ ***	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001
	✓ **	หมายถึง	มีความสัมพันธ์คงเดิมและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01
	✓ ***	หมายถึง	มีความสัมพันธ์คงเดิมและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001
	✗ **	หมายถึง	มีความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01

3) ระดับการศึกษา พบว่าความสัมพันธ์ที่ปรากฏมีทิศทางตรงข้ามกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าเห็นได้ว่ารับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้น มากกว่าแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า และความสัมพันธ์นี้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานที่ย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศไม่ว่าจะมีการศึกษาระดับใด ส่วนใหญ่ทำงานเป็นแรงงานไร้ฝีมือ รายได้จึงไม่แตกต่างกันมากนักที่จะทำให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปกว่าก่อนการย้ายถิ่น และนอกจากนี้ การที่ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น่าจะเนื่องจากแรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติที่ตกเป็นตัวอย่างมีจำนวนตัวอย่างของแรงงานที่มีการศึกษาในระดับตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปน้อยกว่าแรงงานที่มีการศึกษาในระดับอื่นค่อนข้างมาก

4) สถานภาพสมรส พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานที่สมรสแล้ว เห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่เป็น โสดหรือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ ทั้งนี้ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการสมรสเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบที่แรงงานต้องมีต่อครอบครัวจึงเป็นแรงผลักดันให้แรงงานที่สมรสแล้วต้องสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น

5) ประเภทของการประกอบอาชีพในท้องถิ่นปลายทาง การทดสอบเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยแรงงานที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือเห็นจะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเภทอาชีพที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานย่อมมีรายได้จากการทำงานมากกว่าอาชีพที่ไม่ได้ใช้ทักษะฝีมือ และการที่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติเพราะว่ากรณีตัวอย่างของแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภทมีฝีมือและกึ่งฝีมือ น้อยกว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภทไร้ฝีมือมาก

6) รายได้ในประเทศปลายทาง พบว่าแรงงานที่มีรายได้สูงกว่าเห็นว่าจะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 และเมื่อควบคุมด้วยตัวแปรเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก่อนการควบคุมตัวแปร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานที่มีรายได้สูงมีการส่งเงินกลับบ้านมากกว่าแรงงานที่มีรายได้ต่ำ ส่งผลให้ครอบครัวมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นตลอดจนมีเงินออมและมีความสามารถในการปลดหนี้สินเพิ่มขึ้น

7) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง พบว่าความสัมพันธ์ที่ปรากฏมีทิศทางเดียวกันกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลานานกว่าเห็นว่าจะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลาสั้นกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001 ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจาก

แรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางนานกว่าจะมีระยะเวลาที่ส่งเงินกลับมาให้กับครอบครัวเป็นระยะเวลานานกว่า จึงส่งผลให้ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าแรงงานที่เคยไปทำงานในต่างประเทศเป็นระยะเวลาน้อยกว่า และเมื่อนำเพศ อายุ และระดับการศึกษามาเป็นตัวแปรควบคุมพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางกับความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจยังคงมีความสัมพันธ์เช่นเดิมและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001

8) ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ พบว่าแรงงานที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่ามีแนวโน้มที่จะเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากกว่าตามไปด้วย ความสัมพันธ์ที่พบจึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากประสบการณ์การย้ายถิ่นที่เพิ่มขึ้นทำให้ภาระหนี้เงินของครอบครัวลดลงและความสามารถในการส่งเงินกลับบ้านมีมากขึ้น และเมื่อนำเพศ อายุ และระดับการศึกษามาเป็นตัวแปรควบคุมพบว่าตัวแปรเพศยังคงมีความสัมพันธ์เช่นเดิม ในขณะที่ตัวแปรอายุ และระดับการศึกษามีทิศทางความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01

ด้านสังคม จากตารางที่ 46 สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคมได้ว่า

1) เพศ พบว่าแรงงานเพศชายเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานเพศหญิง จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05 เนื่องมาจากกรณีตัวอย่างของแรงงานเพศหญิงมีน้อยกว่าแรงงานเพศชายมาก

2) อายุ พบว่าแรงงานที่มีอายุมากกว่าเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001 และเมื่อใช้ตัวแปรควบคุมพบว่าทิศทางเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001

3) ระดับการศึกษา พบว่าความสัมพันธ์ที่ปรากฏมีทิศทางตรงกันข้ามกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ากลับมีความเห็นว่าครอบครัวได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 และเมื่อควบคุมตัวแปร พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ยังคงพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01

ตารางที่ 46 สรุปผลการวิเคราะห์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสังคม

ตัวแปร	ไม่ควบคุม			ควบคุมตัวแปร	
	สมมุติฐาน	ทิศทาง	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา
1. เพศ (ชาย)	✓	+			
2. อายุ (มาก)	✓ ***	+	X ***		X ***
3. ระดับการศึกษา (สูง)	X **	-	X **	X **	
4. สถานภาพสมรส (สมรส)	✓ ***	+	✓ ***	✓ ***	✓ ***
5. ประเภทของการประกอบอาชีพ ในประเทศปลายทาง (มีฝีมือ)	✓	+			
6. รายได้ในประเทศปลายทาง (สูง)	✓ *	+	X *	X *	X *
7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศ ปลายทาง (น้อย)	✓ ***	+	X ***	X ***	X ***
8. ประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ (น้อย)	X ***	+	X ***	X ***	X ***
หมายเหตุ	+	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก		
	-	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ		
	✓	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้		
	X	หมายถึง	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้		
	✓ *	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05		
	✓ ***	หมายถึง	เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001		
	X **	หมายถึง	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01		
	X ***	หมายถึง	ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001		
	X *	หมายถึง	มีความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05		
	X **	หมายถึง	มีความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01		
	X ***	หมายถึง	มีความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่มิมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001		

4) สถานภาพสมรส พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001 โดยแรงงานที่สมรสแล้วเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่เป็นโสดและมีสถานภาพอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานที่สมรสแล้วจะมีความผูกพันกับครอบครัวมากกว่าแรงงานที่เป็นโสดหรือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ เมื่อกลับจากต่างประเทศ แรงงานที่สมรสแล้วจึงให้ความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวมากกว่าแรงงานที่เป็นโสดหรือมีสถานภาพสมรสอื่นๆ เมื่อควบคุมตัวแปรพบว่า ยังคงมีทิศทางความสัมพันธ์คงเดิมโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001

5) ประเภทของการประกอบอาชีพในท้องถิ่นปลายทาง พบว่าแรงงานที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานไร้ฝีมือ จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องมาจากกรณีตัวอย่างของแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภที่มีฝีมือและกึ่งฝีมือน้อยกว่าแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเภทไร้ฝีมือมาก

6) รายได้ในประเทศปลายทาง พบว่าแรงงานที่มีรายได้สูงกว่าเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากแรงงานที่มีรายได้สูงยอมทำให้ครอบครัวมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย แรงงานจึงไม่ต้องหาทางไปทำงานต่างแดน ทำให้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวได้มากกว่าแรงงานที่มีรายได้น้อย

7) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง พบว่าแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลาน้อยกว่าเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทางเป็นเวลานานกว่า จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้เนื่องมาจากการแยกกับอยู่กับครอบครัวเป็นเวลานาน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวห่างเหินกัน ความผูกพันในครอบครัวจึงลดลง และเมื่อใช้ตัวแปรเพศ อายุ และระดับการศึกษามาเป็นตัวแปรคุม พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ยังคงพบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

8) ประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แม้ว่ามีความนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.001 โดยแรงงานที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมากกว่าเห็นว่าได้รับผลกระทบทางด้านสังคมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าแรงงานที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยกว่า ทั้งนี้เนื่องจากแรงงานที่เคยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นบ่อยครั้งอาจรู้วิธีการปรับตัวและรู้จักวิธีการติดต่อหรือการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวได้มากกว่าแรงงานที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นน้อยครั้งกว่า

4.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อครอบครัวของแรงงานย้ายถิ่นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ รายได้ในประเทศปลายทาง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศปลายทาง และประสบการณ์การย้ายถิ่นข้ามชาติ กล่าวคือ ครอบครัวของแรงงานจะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในทางที่ดีขึ้นมากขึ้นเมื่อแรงงานมีรายได้ในประเทศปลายทางมากขึ้น หรือเคยย้ายถิ่นบ่อยครั้ง และในกรณีที่แรงงานทำงานอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลายาวนาน ครอบครัวก็จะได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในทางที่ดีขึ้นมากขึ้น

ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นของแรงงานสามารถมีส่วนช่วยให้การย้ายถิ่นส่งผลกระทบที่ดีต่อครอบครัวดังนี้

- 1) ภาครัฐควรให้ความรู้แก่ผู้ที่จะไปทำงานในต่างประเทศเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในต่างประเทศ การหลีกเลี่ยงอบายมุข การป้องกันภาวะเสี่ยงต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการมีกิจกรรมยามว่าง เป็นต้น
- 2) ภาครัฐควรช่วยเหลือเรื่องสัญญาจ้างงาน เช่นในเรื่องระยะเวลาการไปทำงานควรจะพอเหมาะให้มีรายได้ส่งกลับมาพอเพียงที่จะสามารถใช้หนี้สินได้ และภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือแรงงานให้สามารถอยู่ทำงานได้ครบตามสัญญาจ้างที่กำหนด
- 3) ภาครัฐควรเข้ามาดูแลเรื่องระบบการส่งเงินกลับบ้าน เพื่อเป็นหลักประกันว่าเงินส่งกลับนั้นถึงครอบครัวอย่างแน่นอน
- 4) รายได้เป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ภาครัฐจึงควรให้คำแนะนำในการใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่แรงงานผู้ย้ายถิ่นและครอบครัว เช่น การส่งเสริมการออมของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศ
- 5) ในกลุ่มแรงงานที่ย้ายถิ่นไปทำงานต่างประเทศบ่อยครั้ง ภาครัฐควรส่งเสริมให้แรงงานมีโอกาสติดต่อกับครอบครัวได้มากยิ่งขึ้น โดยรัฐอาจจะจัดระบบการสื่อสารพิเศษ เช่น การมีเครือข่ายโทรศัพท์ทางไกลในราคาประหยัด ซึ่งจะช่วยให้แรงงานสามารถติดต่อกับครอบครัวได้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานและครอบครัวไม่ห่างเหินกัน อันอาจช่วยลดผลกระทบทางสังคมในเชิงลบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงผลกระทบที่ครอบครัวได้รับจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ นอกจากการได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่ดิน) และทางด้านสังคม (เช่น ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว การดูแลญาติพี่น้อง การยอมรับจากคนในชุมชน) แล้ว ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่าย และพฤติกรรมทางเพศของแรงงานระหว่างการทำงานในต่างประเทศ ซึ่งการพฤติกรรมการใช้ชีวิตในต่างแดนนี้อาจส่งผลกระทบต่อครอบครัว

2) รูปแบบการศึกษาผลกระทบที่ครอบครัวได้รับจากการย้ายถิ่นข้ามชาติ ควรใช้แบบแผนการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว เพื่อทราบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ทั้งการตอบสนองของครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากการย้ายถิ่นข้ามชาติของแรงงานตามระยะเวลาที่แรงงานกำลังไปทำงานต่างประเทศ และกลับจากการทำงานในต่างประเทศ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น

3) การวัดผลกระทบครั้งต่อไปควรพิจารณาถึงผลกระทบในลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นด้วย นอกจากการประเมินโดยผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิเช่น การวัดทางด้านเศรษฐกิจในเรื่องของปริมาณรายได้ เงินออม ปริมาณหนี้สิน เปรียบเทียบก่อนและหลังไปทำงานต่างประเทศ ในทางสังคมอาจวัดจากสถานภาพสมรสก่อนไปต่างประเทศและหลังจากกลับมา เป็นต้น

4) ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มตัวแปรสถานภาพการทำงานและลักษณะงานที่ทำ (เช่น แม่บ้าน ผู้ดูแลเด็ก แรงงานก่อสร้าง และแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น) เพื่อช่วยอธิบายเพิ่มเติมนอกจากการใช้ตัวแปรประเภทของการประกอบอาชีพในประเทศปลายทาง